

KATALUNA ESPERANTISTO

OFICIALA ORGANO DE LA ESPERANTISTA
FEDERACIO KAJ DE LA INTERNACIAJ FLORAJ LUDOJ

L' Esperanto i les parles estrangeres

Un francès i un alemany conversen en anglès, un rus i un húngar en francès, un italià i un japonés en alemany. Com funciona llavors la llengua estrangera comparant-la amb l'Esperanto? Malament, molt malament en la major part dels casos. Com a excepcions evidents deixem per exemple als diplomàtics qui han passat potser deu anys a París, Berlín o bé Londres. Però ni aixís i tot, la qualitat no es perfecta. I dels mil els 999 exemples son mes aviat depriments. Els interlocutors han après la llengua en alguna escola o tal vegada passant alguns mesos a l'estranger.

La qualitat de la conversa es migrada: la molèstia, la confusió, la por d'equivocarse, l'emprament inadequat de expressions nacionals, la diferència de pronunciació (sobretot notable en la llengua anglesa). Mentres dura la conversa, els interlocutors es veuen dominats per la llengua emprada amb les seves tradicions, característiques, idiotismes i irregularitats.

Quan es conversa en Esperanto, passa al revés: l'home domina el seu instrument de conversa i ja no se sent esclau de la parla. Al contrari, el seu pensament crea i disposa constantment les frases que necessita. Vertaderament seü damunt la cadira i no pas la cadira damunt seu. Aquesta és la diferència principal, i no cal dir-ho, essencial.

EDMOND PRIVAT.

"KATALUNA ESPERANTISTO"

OFICIALA ORGANO DE ESPERANTISTA FEDERACIO

Membra kotizajo: 3'50 p.; Grupoj: 1'20 por membro.

Jarabono: 6 p. enlande kaj 6 sv. fr. internacie, provekzemplero 2 respondkuponoj.

Federacia sidejo kaj redaktejo: carrer València, 245-BARCELONA

LA DEK DEVOJ DE LA ESPERANTISTO

1. Bone sciu la lingvon, traktu ĝin kun respekto, kaj lasu la versfaradon al poetoj.

2. Esperanton uzu parolante, studu legante kaj ne fuŝu skribante.

3. La plibonigistoj diskutu; vi Fundamenton sekvu kaj fide-la restu.

4. Propagandu ĉiam, ne ĉie; klarigu, ne prediku; rakontu faktojn, ne esperojn.

5. Kion vi povas lerni nur en unu semajno, ne instruu en unu horo; el malgravajoj ne faru regulon, kaj el la regulo ne faru malgravajon.

6. Verkante en Esperanto, ne kredis interesa, kion nacilingve neniu legus; ne imagu, ke preseraroj plibeligas libron, ne malesperu, se mankas aĉetantoj.

7. Al grupo aliĝu; la kunvenon vizitu; Esperanton parolu. Subtenu K. E. F.

8. Atentu, ke internacia lingvo vivos nur per uzado; memoru, ke tial internacia organizaĵo estas necesa, senlace varbu por U. E. A.

9. Legu gazeton, por ke vi konu faktojn; novajn abonu, por ke ĝi povu ekzisti; kunlaboru, por ke ĝi estu interesa.

10. Por Esperanto kiel movado agu; por ĝi kiel realaĵo pagu, kaj kiel altan idealon konservu ĝin en via koro.

KATALUNA ESPERANTISTO

OFICIALA ORGANO

DE LA ESPERANTISTA FEDERACIO
KAJ DE LA INTERNACIAJ FLORAJ LUDOJ

Nia devizo: *Maro estas gitaro* Redakcio: *Carrer València 245 BARCELONA*

DIREKTORO: MARIAN SOLÁ

La Urbo de la XV^a. Kongreso de la K. E. F. kaj de la XIV.^{aj} Internaciaj Floraj Ludoj Vinaroç: Deveno kaj disvolviĝo

(Daŭrigo)

De tiu dato ni povas diri ke la moderna urbo Vinaroç ekestis.

Denove la pratempa ilearkona spirito de ĝiaj loĝantoj amantaj la landon, renaskiĝas; kaj pro ĝia senlaca kaj progresema puŝo nia vilaĝo disvolviĝadaŝ ankaŭ favorita de ĝia enviata topografia situacio, milda klimato, fruktoĉona grundo kaj kvieta maro; tiel same kiel elkrekas la plej malforta planto pro la favoranta helpo de taŭga kulturado malavare kunaganta kun la suma varmo kaj la bonfaranta pluvo kiu proponas la abundan malsekecon por ĝia suko...

Jen kiel, la malgranda kabanaro rapide ŝanĝiĝis en ĉarma urbo konsistanta el la nuna Ĉefa Strato kaj apudaj stratoj, formantaj perfektan kvarangulon ĉirkaŭitan de potencaj muroj kaj kun fortikaj turoj en siaj anguloj por defendo kaj du pordegoj, unu antaŭ la maro, de kiu devenas ĝia nomo kaj alia en kontraŭa flanko kaj nomita de la Suno.

Poste, kun la jaroj ĝi pligrandiĝis per konstruado de diversaj kvartaloj: pli poste malaperis la unua murcirklo, ĝis kiam iom post iom progresante ĝi atingis la nunan staton kiun nia rapida priskribo ne permesas al ni pli detale preparoli.

RIMARKINDAJ FAKTOJ

Kiel rememorindaj faktoj en la historio de Vinaroç ni povas citi la jenajn:

La alveno de Pimentel, grafo de Benavente, al nia marbordo, cedante al ni bonvole la adoratan relikvon de Sankta Sebastiano, kiu poste fariĝis nia amata Patrono.

Tio okazis kun granda pompo kaj solenaĵo, kaj kiel rememoro de tiu festo troviĝas en la ermitejo granda olepentraĵo.

La diversaj vizitoj de la papo Benedikto XIII^a (Pedro de Luna) al nia vilaĝo kaj al la ermitejo de la Virgulino de Kompato; unu okazis en la festo de Sankta Sebastiano kaj li akompanis kun granda pompo la procesion.

Kiel memorajo estas konservata ankoraŭ en la ermitejo la seĝo en kiu li sidiĝis, konata kiel la «Seĝo de la papo Luna».

***

La partopreno en la Kompromiso de Caspe pro la elekto de reĝo de Aragono, per la perado de Sankta Vicens Ferrer, deputito de nia urbo kaj gravega persono en tiu historia afero. La rezultato de tiu Kompromiso estis la elekto de Fernando de Antequera kandidato de Sankta Vicens.

***

En la batalo de Las Germanias, partoprenis ankaŭ Vinaroĉ por la imperiestro; unu el ĝiaj militfaktoj estis la atako kiun ĝiaj militistoj kune kun tiuj el Benicarló, Traiguera kaj Morella entreprenis kontraŭ la vilaĝo San Mateo, pro la mortigo de provincestro Zaera.

***

Citinda estas ankaŭ la fakto ke la senmorta Cervantes enŝipiĝis en tiu ĉi marbordo por partopreni la batalon de Lepanto.

***

En Marto 1599 elŝipiĝis tie-ĉi kun ĉeesto de granda rondo da ŝipoj, ŝia moŝto la princino Margarita de Austria por edziniĝi al la reĝo Filipo III^a.

Pro tio la Kortego kaj granda nombro da prelatoj kaj gravaj personoj venis en nian urbon.

***

Ĝi batalis poste kontraŭ la berberoj kiuj denove infektis la Mediteraneon, kaj rabis la marbordojn de Katalunujo, Valencio kaj Andaluzio. En tiu tempo Vinaroĉ posedas urban militistaron kun infanterio, kavalerio kaj artilerio, krom militfregaton nomitan Vinaroĉ kaj ceterajn pli malgrandajn ŝipojn kiuj armiĝis por helpo kiam la nombro de malamikaj ŝipoj estis granda.

***

Kiam oni forpelis la maŭridojn el la Valencía regno, por ilia enŝipigo estis destinitaj la havenoj de Alicante, Denia, Grao de Valencio kaj Vinaroĉ; ilia nombro en nia haveno atingis pli ol dudek mil.

***

Ankaŭ partoprenis Vinaroĉ en la milito por la trono de Hispa-

nujo kaj favore al Filipo V^a.; kaj en tiu ĉi urbo kie loĝis la stabo mortis la generalestro Duko de Vendome; lia kadavro kuŝas en tombo interne de nia paroĥia templo.

***

Pli poste Vinaroĉ batalis en ĉiuj enlandaj militoj por la libereco; gloron ĝi atingis sur la kampoj de Alcanar kontraŭ la ribeluloj de Cabrera kaj defendante la loĝantojn de tiu urbo. En tiu memorinda okazo mortis noblaj urbanoj, martiroj pro la libereco, kies nomoj por eterna memoro estis gravuritaj en la granda salono de nia Urbestrejo.

Daniel D. DELMAS.

Trad. S. CHALER.

La konfeso de l' sonoriloj de Henri Barbusse

La printempo floris sur la maro.

Verdire, ne estis jam printempo, sed nur la unua el la belaj tagoj, kiuj sin riskas dum la vintro, kiel aperaĵoj, por anonci, ke la belega sezono revenos, kaj ke oni malpravis dubante pri ĝia reveno.

De la sonorileja altaĵo, la sonorigisto rigardis la mirindan promeson de tiu mateno, ankoraŭ kaptita en la grizaj tagoj. Sed la viro restis indiferenta antaŭ la spektaklo de la facetoplana maro, kovrita de revofloroj kaj malpezaj steloj. Ĉu la plibeligo de la naturo ankoraŭ gravis por li!... Li estis la malriĉa koro por kiu tiu riĉeco ne plu ekzistas.

Vane la maro sin miksis kun la ĉielo, kaj penis malvolvi ĉiun el siaj ondoŝtofoj, kaj provi rapidege ĉiujn ornamaĵojn, kiujn al ŝi donis la suno... La rigardojn de Beppo trudokupis neforigebla ombro: tiu, kiun lasis Bianca, la plej bela el la pasantinoj, kiu pasis kaj foriris. Kaj, kvankam la malgranda superbela promenantino de lia vivo malaperis, ŝia ombro restis inter li kaj ĉiu aĵo, pli granda ol l'Adriatiko, pli granda ol la estonteco, — tiel granda kiel la tombo.

Jam de tri jaroj komenciĝis la disiĝo, kiu neniam plu finiĝos, — tri jaroj de kiam la oranĝkolora velo de la barko tro kara plimalgrandiĝis, ĝis ĝi nur aspektis kiel mortinta folio, droninta en la distancojn de la maro.

Kaj certe estis, ke ŝi neniam plu revenos. Ŝia foresto estis pli terura ol la morto: Ŝi amis alian viron, kun nomo malbenita. Estis pro iu alia, ke ŝi estis tiel koketema kaj tiel bela, kun sia freŝa buŝo, kiu brilis kelkfoje tiom, kiom ŝiaj okuloj. Estis al iu alia, ke ŝi oferis siajn ĉagrenojn kaj larmojn; estis al iu alia, ke li vidis ŝin ridi, tiel kruele por la ceteraj viroj, iun vesperon, en la paradizo de malgranda kampo.

Beppo estis el la raso de tiuj, kiuj ne kapablas krei sian doloron, kiuj ne povas plendi, kaj kiuj tro bone scias plori... Li sopiris, deturnis siajn okulojn, vunditajn pro la brilego, pro la logo de tiu mateno, kiu pruvis la nepran revenon de la somero. Poste, ĉar la nigra linio kiu promenas, kvazaŭ maldika fingro, sur la ciferplato de la sunhorloĝo alkroĉita ĉe la kruta muro de la sonorilejo, montris la horon, Beppo sin levis, kaj iris sonorigi la sonorilojn.

Li sonorigis diligente, pro tio, ke estas lia laboro kaj la privilegio de lia ekzisto. Kiel oni devige rediras frazon, kiun oni ne aŭ ne plu komprenas, li paroligis la gigantojn pendantajn tie supre, grande malfermitajn kiel kupoloj en la kupolo de lazuro. Elrevigita, li dissendis plenmove l'esperon en la dolĉan malproksimecon.

Sed, forirantaj de li, la grandaj batoj ricevis ian melankolion. Kontraŭvole, lia rezignacio aŭdiĝis en la sonorado, kiun li vivigis. Liaj sonoriloj vibris pli malgaje ol la aliaj sonoriloj. Estis kvazaŭ li, la silentema, la muta, estus laŭte parolinta; kvazaŭ li estus krinita la DE PROFUNDIS de sia neutiligita amemo, de sia juneco, kiu al nenies feliĉo profitus, —kaj kiu tamen sanktan amon estus doninta, se la dia pasantino estus ĝin elaŭdinta!... Neeble estis, ke li ne ĵetu al la vento, kun la vasta alvoko, iom el la cindroj de sia koro.

La ceteron de la tago, —inter la sonoradoj,— li silentis, profunde. Li preskaŭ ne rilatis kun la homoj. Lokita en la altaĵo de la sonorilaro, li estis la gardisto de lumturo tre malnova, tre pridiskutata, al kiu la tervojaĝantoj ne plu fidis. Kaj, tia kia la gardistoj de nealireblaj lumturoj, li vivis apartigita de la vivo kaj vivantoj, kiujn li timis, preskaŭ ne moviĝante en sia niĉo, kies spaco formis unu el la muroj. —kaj neniam forlasis la preĝejon. Apenaŭ, de tempo al tempo, la malliberulo, punita ĉar li tiom amis, trovis la okazon paroli kun la vilaĝestra Moŝto, lia reĝo, kaj kun la pastra Moŝto, lia papo.

...Tiun tagon, la voĉo de l'sonoriloj kiu serĉis la piulojn, pli ol iam kortuŝis animon, kiu rigardadis la kampojn ĉe la rando de du grandaj okuloj.

Estis l'animo de Lazarette Moselli, animo malfeliĉa inter ĉiuj, kvankam bela kaj ornamita per anĝela vizaĝo.

Estas ĉar Lazarette, portis en si grandan, finiĝintan revon. Tiu revo havis la formon nekompereblan de la juna fremdulo, kiu kondukis, tre malproksimen nun, la aŭtomobilon de la princo della Scalla.

Tutan sezonon, li pasigis sur la vojojn, majeste sidanta sur la antaŭaĵo de la stranga veturilo, kiel antaŭkila figuraĵo. —kaj tutan sezonon, ŝi lin rigardis, apoginta sur muro aŭ arbo, duonsvenanta kiel kaptita birdo, kiu vidas alproksimiĝi la kaptiston, kaj ŝi ne kuraĝis reteni sian frenezan ekscitiĝon por ne montri sian koron. Kelkajn fojojn, la bela piloto de la princa veturilo alparolis ŝin, kaj

dufoje, ŝi lin vidis de proksime kun liaj belaj francmodaj lipharoj, disfalditaj kiel la flugiloj defluganta falko... Poste li forflugis sur la magia ĉaro, kiu lin obeis. Kaj estis ĝuste pro lia bildo ke ŝi ne plu povis resaniĝi.

Kiom, de tiam, la mondo ŝanĝiĝis! Siaj ridoj foriĝis, ŝiaj paroloj maloftiĝis, ŝia sorto mallarĝiĝis, malvastiĝis ĉirkaŭ ŝia domo. Ŝi tie vivis en la seka ombro de la maljuna Anna, de kiu ŝi iom estis la nevino, kaj multe la servistino.— kaj kiu estis paralizita, sed disputema. El la malhela domo kun kelaj muroj ŝi foriris nur kiam estis necese, por iri sur la marbordan krutaĵon, kie ŝi deŝiris la flo-rojn, kiujn bezonas majstro Mateo, la sperta kreskajokolektanto, aŭ por konduki la kaprinon Giralda, kiu perfekte egaligis la velu-ron de l'herbo ĉirkaŭ sia paliso.

Ŝi estis tiel bela kiel antaŭe; funebro ne sukcesas tuj forviŝi la belecon; la plej eta sunradio ŝin ornamis kiel talismano, kaj igis ŝin simila al rozo kapvestita per papavo. Sed ŝi interesiĝis pri nenio kaj neniu; ŝi eĉ ne rimarkis kiom ĉarma estas ŝia spegulo, kiam, okaze, ŝi ĝin rekte rigardis.

Ŝin kortuŝis nur la voĉo de la sonoriloj de Sankta Tomaso, ĉar, en la mirinda subtileco de sia ĉagreno, ŝi kredis percepti en ili tion, kio efektive estis: maldikajn pecojn de homa ĝemo apenaŭ malrapidiginta la ritmon, kaj konfuzan impreson de malgaja rezignacio. Kvankam la paroloj, kiuj radiis de la preĝejo, estis la solaj, kiujn ŝi aŭskultis,— ĉar ili estis malgajaj kaj pravaj,— Lazarette timis iri preĝejon. Ŝi eĉ evitis laŭiri la vojon, ĉe kies fino atendas la portreto el blanka ŝtono. Ĉu la doloro de ŝia koro hontigis ŝin, aŭ, ĉu funde de si mem, ŝi timis, ke oni ŝin demandos, ke ŝi forgesu aŭ bedaŭru la tagojn, kiujn l'amo turmentis?...

...Estas tiam ke, post la aliaj dimanĉoj, alvenis kiel belega grandsinjoro, la Paskotago...

Ĝi komenciĝis per tiom da suno kaj parfumoj, ke ĉiu ekstremis pro kontenteco, eĉ Scafino, la malgranda ŝuoflikisto kiu, je la sepa matene, haltis sian frapadon por aŭskulti la tumulton, kiun lia koro faras en lia mallarĝa tubforma torso,— kaj eĉ la maljuna Anna, kies sekigita korpon, similan je robo pendita ĉe najlo, sopiro movigis!

Kaj Beppo, kiam li pretiĝis por sonorigi la sonorilojn, en la lumplena turo, sentis tremantan ĝojon, strangan ĝojon, maljustan ĝojon, kiu plenigas lian bruston... Mirigite, li konstatis ke li ne plu estas sama... Kio estas tiu nova forto, tiu nova espero, tiuj koloroj pli belaj, kiuj troviĝas sur ĉio?

Li, kontraŭvole, reviviĝis. Li sentis, malgraŭ la peza estinteco, ke lia koro, tro frue endormiĝinta, sin relevas kaj revekiĝas. Lia juneco sin trudis al li, kiel fataleco, kaj igis lin vivtremi.

Ĉu miraklo dia, aŭ miraklo homa tute simple?...

Ciaokaze, la kanto de la sonoriloj, kiu eliris de li, estis pli vibranta kaj feliĉa. La granda ŝvebanta voĉo anoncis, ke la vivo estas venko super la morto, kaj ke l'espero estas venko super vivo.

Kaj tie, Lazarette, aŭdante tiujn parolojn de la sonoriloj, tremis en tuta sia juna doloro. Ŝi malfermis sian fenestron, kiu donas vidon sur la herbejo en dimanĉa vestado de florantaj pomujoj. L'eterna malgajulino pli antaŭen kliniĝis, al l'abismo de lumo, por aŭskulti la ŝanĝitan voĉon; ŝi kliniĝis, unue sendecida, poste, iom post iom, ŝi aŭskultis pli, ŝi aŭskultis pli bone...

Tial, tiun tagon, la unuan fojan post tiom da jaroj, Lazarette iris al preĝejo... Ŝi marŝis tra la vojoj, trovante la ĉielon pli bela ol ŝi fine kredis. Sur sia veturilo, kiu baris la vojon, la dika Biasco multegegadis komike, kaj tiu ridigaĵo igis ŝin ridi... Al knabineto, kiu ŝin salutis, ŝi respondis: bonan tagon, kiel ŝi dirus dankon.

Ŝi preskaŭ alvenis ĉe la preĝejo, kaj malrapidis, impresigita pro ĝia alteco, kiam ŝi rimarkis iun, kiu ŝtelire forlasas ĝin.

Estis li. Li decidis forlasi sian niĉon, eniri plene en la mezon de la bonodora kaj radia vivo, tuŝi la varmetecon kiu pasas, kaj la parfumojn kiuj supreniras.

Tiel ili preskaŭ iris unu al la alia. Ili preterpasis kaj hazarde rigardis unu la alian samtempe. Ebriiga rozoparfumo ĝustatempe venis por daŭrigi, dum momento, la rigardon, kiun interŝanĝis tiuj du venkitaĵaj kreitaĵoj, kiuj ne plu povis resti tiaj.

Ili estis tiel similaj, ĉiu kun sia duono da amo, ke ili tute devis sin koni dum la momento, kiam iliaj okuloj sin fiksas reciproke...

Ciaokaze, kelkajn horojn poste, vespere, unu el ili tien revenis, iom atendis, kaj la alia ankaŭ revenis.

La vespera ombro kaŝis sub sia flugilo ilian komunan ruĝecon. Poste ĝi pli bone faris: ĝi, kiu plisimpligas kaj pliproksimigas, ĝi pruvis ke, kiel ajn nekonataj ili estis unu por la alia, kiel ajn fremdaj, tamen en iliaj profundaj vizaĝoj io estas, kiun ili ŝajnis rekonu; ĝi montris al ili, ke ili havas reciprokajn similecon, ne kiam oni ilin rigardas, sed kiam ili rigardas unu la alian...

Tradukis kun la permeso de la verkisto.

S-INO LUCETTE FAES.

Menciita en la XIII^aj Internaciaj Floraj Ludoj.

Bibliografio

LA KANTO DE LA KOSMOPOLITO.—Muzikajo dediĉata «al la alta memoro de Plato kaj lia famega majstro Sokrato». Aĉetebla ĉe la aŭtoro, Johano Thiery, Rabotstrato, 16, Gento (Belgujo). Prezo ne montrita.

La teksto de la kanto kiu estas en la lasta paĝo estas en esperanta, flandra kaj franca lingvoj, kaj mi dezirus scii se la originalo estas en flandra aŭ franca lingvo. Certe ĝi ne estas en esperanta. Ĉar tion legante mi preskaŭ kaptuniĝis. Kiel pruvo, bonvolu diri al mi, kara leganto, la signifon de la versaĵo:

«Ĉiuj veraj kosmopolit postul':
L' rajt' ĝis skrib' per l' tribunoj liberaj,
Ki' ĝis nun'ec' konduk' el'ktas il',
Frank' kaj lib'ratut' en l'publika:
L' fav' roreg' d' kiel l' malpraveco fari,
Trovas ili tre tre ma-aljusta,
Por soldatoj mil'to kaj kulto,
Bal'tas il'nen mono ĉar l' 'stas krim'!»

Ĉu vi komprenis? Mi ne. Eĉ mi ne povis kompreni kiel oni povas elparoli l' kaj d'. Kaj kiel tiu ĉi estas aliaj tri strofoj kaj la rekantaĵo «solene jejuranta». Sed la aŭtoro, eble jam plene konvinkita ke oni ne kaptos la sencon, en la lasta paĝo aldonas la forigitajn literojn kaj tiel la antaŭa nekomprenebla versaĵo transformiĝas jene:

«Ĉiuj veraj kosmopolitoj postulas:
La rajto ĝis skribi per la tribunoj liberaj,
kio ĝis unueco kondukas elektas ili,
Franko kaj libera tute en la publika:
La favororega do kiel la malpraveco fari.
Trovas ili tre tre ma-aljusta.
Por soldatoj milito kaj kulto,
Balotas ili neniam mono ĉar la estas krimo!»

Kaj malgraŭ la klarigo... mi preskaŭ ne komprenis ion. Ĉu mi estus stultulo? Ĉu la aŭtoro verkas aŭ tradukas en volapük?...

Kontraŭe la melodio estas por mi tre agrabla, tre belsona kaj tre facila. La pianparto povas esti ludata de infano, tiel ĝi estas naiva.

Meze de la titolpaĝo estas desegnita parto de la terglobo kun tiu impona devizo: «La Meditado kondukas al l'Amo. l'Amo kondukas al la Fratigo. La Fratigo kondukas al la Mondpaco. »Do, ni meditatedu... la versaĵojn de la aŭtoro.—*Kodo.*

Reĝo Johano

KLARIGO DE LA TRADUKINTO.

ARTURO juna princo kiu laŭrajte devus heredi, en la jaro 1199, la anglan tronon, sed estas malliberigita de sia onklo, la uzurpinta

Reĝo Johano

HUBERTO, la gardisto de la princo.

REĜO JOHANO

AKTO IV.

Sceno I.

Northampton. Ĉambro en la Kastelo.

Venas Huberto kaj du Sekvistoj.

HUB.: Varmigu brule tiujn ĉi feraĵojn;
kaj post la murpendaĵo vin starigu:
kiam ni teren frapos per piedo,
elkuru, kaj al seĝo forte ligu,
la knabon, kiun apud mi vi trovos.
Tre zorgaj estu. For! kaj staru garde.

UNUA SEKVISTO: Esperas mi ke via rajtigilo
la faron senkulpigos.

HUB.: Hontaj duboj!
Ne vi: sed zorgu kaj atentu.
(Foriras Sekvistoj)
Elvenu, knab'; al vi mi ion diros.
(Venas Arturo)

ART.: Hubert', bontagon.

HUB.: Bontagon, princ' malgranda.

ART.: Malgranda kiel eble princo, kvankan
kun rajto esti multe pli grandega.
Malĝoja estas vi.

HUB.: Mi certe estis
foje pli gaja.

ART.: Mi pensas, ke neniu
malĝoja devus esti, kron mi mem.
Sed mi memoras, kiam en Francujo
loĝadis mi, sinjoroj junaj estis
malĝojaj kiel nokt', nur pro petolo.
Se estus mi libera kaj ŝafisto,
mi estus gaja dum la tuta tago;

kaj tia povus esti mi ĉi tie,
 se mi ne timus ke malbonon pluan
 komplotas kontraŭ mi la onklo mia.
 Li timas min, kaj ankaŭ mi lin timas.
 Ke estas mi la filo de Gefrio,
 ĉu mi kulpigas? Ne, plej certe, ne.
 Ĉiel'! Mi volus esti via filo,
 se vi pro tio amus min, Huberto.

HUB.: (al si mem): Se mi aŭskultos lian babiladon
 senkulpan, vekos li kompaton mian,
 kiu servive kuŝas. Mi rapidu.

ART.: Ĉu vi malsanas? Vi aspektas pala:
 ja volas mi ke vi malsanetiĝu,
 ke povu mi sendorme tra la nokto
 vin flegi: vetas mi; ke mi vin anas
 pli ol vi amas min.

HUB.: (al si mem): Paroloj liaj
 subpremas mian bruston. (Al li) Legu tion.
 (Montras paperon)

(Al si mem) Malsaĝa okulakvo. kiel do?
 Forpelas vi torturon senkompatan.
 Mi devas ja rapidi, ke decido
 ne falu el okul' en larm' virina.
 Ĉu vi ne povas legi? Ĉu ĝi ne
 skribita bone estas?

ART.: Ho, Huberto,
 tro bone por efekt' malbona tia.
 Vi devas la okulojn forbruligi
 per varma fero?

HUB.: Knabo, mi ja devas.

ART.: Kaj ĉu vi tion faros?

HUB.: Mi ĝin faros.

ART.: Ĉu havas vi la volon? Kiam vi
 nur kapdoloron sentis, mi poŝtukon
 sur via frunto ligis, la plej belan
 kiun mi havis,—brodis ĝin princino—
 kaj mi neniam ĝin al vi repetis.
 Mi mane tenis vian kapon nokte,
 kaj kiel gardminutoj al la horo.
 de temp' al temp' denove vin konsolis,
 dirante, «Kio al vi mankas? Kie
 doloro kuŝas? Kion bonan faru mi?»
 Multaj malriĉulidoj eble kuŝus,
 kaj ne parolus al vi aman vorton;
 sed vi por vin flegservi havis princon.

Vi eble pensas mian amon ruza,
 kaj nomas ĝin perfida; nu, laŭvole!
 Se plaĉas al ĉiel' ke vi min traktu
 malbone, nu, nenio helpas. Ĉu vi
 okulojn miajn forbruligos? tiujn,
 kiuj neniam vin rigardis akre,
 nek iam faros tion.

- HUB.: Mi ĝin juris,
 kaj per varmegaj feroj vin blindigos.
- ART.: Ha, nur en tiu ĉi epoko fera
 troviĝus iu, kiu tion farus.
 La fero sola, kvankam ruĝe brula,
 proksimiĝante al okuloj miaj,
 la larmojn trinkus, kaj estingus fajron,
 eĉ en la flu' de mia senkulpeco;
 post tio eĉ en rusto konsumiĝos,
 pro tio, ke ĝi havis fajron por min vundi.
 Ĉu estas vi ol fero pli malmola?
 Se venus min anĝelo kaj min dirus,
 «Huberto forbruligos la okulojn»,
 mi lin ne kredus; nek alian langon,
 krom tiu de Huberto, nure lian.
- HUB.: (Piedfrapas la teron): Elvenu!
 (Revenas Sekvistoj, kun ŝnuro, feraĵoj, k.t.p.)
- HUB.: Faru kiel mi ordonis.
- ART.: Ho savu min, Huberto! savu min!
 Blindiĝis la okul' nur pro l'aspekto
 feroca de mortigemuloj tiuj.
- HUB.: Al mi la feron donu, kaj lin ligu.
- ART.: Ve! Kial esti tiel perfortega?
 Mi ne baraktos; staros mi senmove.
 Pro la ĉiel'. Hubert, mi ne ligiĝu!
 Huberto, aŭdu min; forpelu ilin,
 kaj sidos mi kiel ŝafid' trankvila:
 ne nomos min, nek diros unu vorton,
 nek akre rigardetos la feraĵon.
 Nur pelu for ĉi tiujn virojn, kaj
 mi vere vin pardonos, spite ĉia
 turmento kian ajn al mi vi faros.
- HUB.: For, kaj ekstere staru; lasu nin.
- UNUA SEK.: Al mi tre plaĉas lasi tian faron.
 (Foriras Sekvistoj)
- ART.: Ho ve! Do mi riproĉis for amikon.
 Kvankam severe li aspektas, tamen

- li havas mildan koron. Li revenu,
por ke kompato lia veku vian.
- HUB.: Nu knabo, vin pretigu.
- ART.: Ĉu ne estas
kontraŭrimed'?
- HUB.: Nenia. Vi ja devas
l'okulojn perdi.
- ART.: Ho ĉiel'! ke estu
en viaj nur grajneto, polvereto,
aŭ kulo, har' vaganta, la ĝeno
en tiu kara sento: se vi spertus
kiel turmentas tie tiaj etaĵoj,
intenco via ŝajnus ja terura.
- HUB.: Promesis vi. La langon silentigu.
- ART.: Hubert', duo da langoj nepre devas
por duo da okuloj fari pledon.
La langon mi ne silentigu, ne!
Aŭ, se vi volas, tranĉu for la langon;
mi tenu la okulojn. Savu ilin,
se nur ke mi ankoraŭ vin rigardu.
Jen, je la ver', la ilo malvarmigis
kaj ne difektus min!
- HUB.: Mi povas ĝin varmigi.
- ART.: Ne, je la vero, jam la fajro mem,
kreite por komforto, estingiĝis
pro honto esti tiel misuzata.
Vi vidu mem; malice ne troviĝas
en la brulanta karb'; ĉiela spiro
forblovis la spiriton, kaj disverŝis
sur ĝia kapo cindrojn de pentado.
- HUB.: Per mia spir' mi povas ĝin vivigi.
- ART.: Farante tion, ĝin vi nur ruĝigos
pro honto pri procedoj de Huberto.
Ne, eble ĝi ekbrilos kontraŭ vi,
kaj, kiel hund' batalen devigata,
ekmordos mastron kiu lin incitas.
Ĉio, kion vi uzus por min vundi,
rifuzas la oficon; nur al vi
mankas kompato, kiun fer' kaj fajro
elmontras, spite krueluzo famo.
- HUB.: Nu, vi vidadu! La okulojn viajn
ne tuŝos mi pro tuta la trezoro
apartenanta al la onklo via.
Mi tamen juris, kaj intencis, knabo,
per tiu fero forbruligi ilin.

ART.: Ho, jam aspektas vi kiel Huberto;
ĝis nun vi ŝajnis esti aliulo.

HUB.: Silentu! Ne parolu plu. Adiaŭ!
La onklo devos pensi ke vi mortis.
Raportos false mi al tiuj viroj:
kaj, bela knabo, dormu en konfido
ke pro riĉeco de la tuta mondo
mi ne difektos vin.

ART.: Mi dankas vin, Huberto.

HUB.: Silentu: vi kun mi envenu kaŝe.
Pro vi mi riskas multe da danĝero.

(Ili foriras)

F-INO LOUISE BRIGGS.

Premiita en la XIII^a Internaciaj Floraj Ludoj.

Skizo de Humanista Historio

(Fino)

KEMIO, MEDICINO, HIGIENO

La mezepoka *alkemio* donis vivon al du novaj sciencoj: al la kemio kaj al la medicino. Ni scias jam, ke la alkemiistoj serĉis komence la metodon por fabriki oron el aliaj metaloj kaj poste ili serĉis, kiamaniere oni povus plilongigi la homan vivon. La universala materio, kion ili serĉis, kaj por la fabrikado de la oro, kaj por la plilongigo de la vivo, estis la «ŝtono de saĝuloj».

La medicino komenciĝis do el la kemiaj konoj. La unuaj kuracistoj estis alkemiistoj kaj iom poste kemiistoj: ili esploris, kiajn efikojn faras la kemiaj materialoj sur la homan korpon. Ili volis kuraci ĉiujn malsanojn per kemiaj reakcioj. Tiu ĉi scienco, aŭ preskaŭ-scienco nomiĝas *iatrokemio*. La plej granda sistemiganto de tiu ĉi scienco estas *Paracelsus*, kiu estas unu el la plej grandaj kuracistoj de la homaro. Li naskiĝis en la fino de la XV. a jarcento en Svisujo; ĝis sia tridekjara aĝo li studis kaj kuracis en pluraj Eŭropaj landoj. Reveninte en Svisujon, li fariĝis profesoro de la Universitato en Basel. Li nur povis prelegi unu jaron, ĉar la oficiala opinio de la epoko ne toleris liajn novajn instruojn. La granda kuracisto mortis en 1541 en ekzilo. Lia influo al la scienca mondo de sia epoko estas decidiga. Li radikale deklaras, ke la ĝis tiamaj konoj egalvaloras ĉikanon kaj superstiĉon kaj li fondas la kuracistan sciencon sur kemian bazon. *Li estas vere la fondinto de la moderna medicino.*

Paracelsus ne ŝatis la oficialajn instruojn. Estas ĝenerale karaktero de epokfarantaj genioj, ke ili kontraŭstaras la akademiajn sciojn de sia epoko. Sed ni ne kredu, ke sufiĉas kontraŭdiri la konojn de nia epoko por fariĝi mem genio! La geniulo suferas dum

sia vivo por la verecoj, al kiu li kredas, kaj li fordonas sian scion al la posteularo, kiu estas preskaŭ ĉiam maldankema. La nomo mem de la geniulo estas forgesata kaj tio estas la kazo de tiu ĉi geniulo, kiu estis Paracelsus. Galenus kaj Avicenna estis konsiderataj de la epoko de Paracelsus kiel la plej grandaj kuracistoj. Paracelsus unu belan tagon bruligis la verkojn de tiuj ĉi profesoroj sur unu el la placoj de Basel. Sed li ne nur detruis, sed ankaŭ li konstruis. Malgraŭ, ke en nia epoko, liaj verkoj ne plu estas konsiderataj kiel studindaj, la unuaj vere efikaj medikamentoj venas de Paracelsus. Li estas la fondinto de la *eksperimenta metodo*, kiu estas verdire la komuna metodo de ĉiuj natursciencoj. Paracelsus faris sciencon el la superstiĉa medicino de sia epoko.

Sed ne nur en la medicino, ankaŭ en la kemio Paracelsus estas granda. Ĝis li, la sola klasigo de la metaloj distingis «noblajn» kaj malnoblajn metalojn. Paracelsus klasigis la metalojn laŭ la fleksebleco kaj laŭ la solideco kaj tiu ĉi klasigo postrestis ĝis niaj tagoj. Laŭ li, la sola celo de la kemio estas la preparado de medikamentoj kaj la celo de la kuracisto estas la eksperimentado per la medikamentoj. Li efektive elprovis ĉiujn medikamentojn de sia epoko. Li rekte rifuzis okupiĝi pri fabrikado de oro. Li estas vere la ekzekutinto de la alkemio.

La plejparto de la hodiaŭ aplikataj simplaj medikamentoj venas de Paracelsus. Li deklaris, ke oni nur bezonas por la kuracado la sukcon de la kreskaĵoj. Li eksperimentis per ĉiuspecaj vegetalaj sukcoj, li ne timis apliki eĉ fortajn venenojn. Krom la naturaj sukcoj, la sekvantoj de Paracelsus aplikis la tiam konatajn kemiajn materialojn, kiuj estas: plumbo, antimonio, kupro, fero, hidrargo. Poste oni aplikis la ceterajn elementojn, laŭ la marŝo de la kemia esplorado.

En la jaro 1591 aperis la *unua kemia lernolibro*. Ĝia verkinto estas Andreo Liebau. Li estas la eltrovinto de la metodo per kiu oni ĝis nun fabrikas la *sulfuran acidon*, kiu estas unu el la plej necesaj kemiaj produktaĵoj. Li estas ankaŭ inventisto de pluraj koloraj vitrosolvaĵoj, kiuj servas kiel bonegaj farboj. Tiu ĉi kemiisto estas la reprezentanto de la *pura kemio*. Apud li vivis en la sama epoko fama reprezentanto de la *medicina kemio*, disĉiplo de Paracelsus, nomita Johano Helmont. Tiu ĉi persono estas unu el la plej interesaj kaj li plej bone karakterizas la tiaman scienccon. Li estas miksaĵo de superstiĉa alkemiisto kaj de scienca kemiisto. Liaj verkoj estas plenplenaĵoj de stultaj asertoj, inter kiuj aperas de tempo al tempo geniaj inventoj. Ni nur diras ekzemple, ke li esploris la grandan problemon: de kie venas la musoj? Por respondi tiun ĉi «problemon» li faris plurajn eksperimentojn kaj li fine deklaris, ke «por *fari* musojn, oni devas meti malpurajn ĉemizojn en keston kaj oni devas verŝi sur ilin farunon». Sed, se ni ridas pri tiu ĉi erara aserto, ni

devas lin estimi por liaj seriozaj esploroj pri la gasoj kaj pri la aero. La vorto «gaso» estas lia esprimo. Li estas la unua persono, kiu sciis fari diferencigon inter aero, vaporo, gaso, akvovaporo, karbona gaso, ktp. Li observis la unuan fojon, ke la karbona acido estas la akompananto de ĉiuspeca putrado: tiel same ĉe la fermentado de la vino, kiel en la homa stomako. Depost li oni komencas kredi, ke la leĝoj kiuj valoras por la ekstera naturo, valoras ankaŭ por la homa organismo. La *principo de la moderna kuracado* estas vere, ke *la samaj reakcioj, kiuj okazas, en la naturo aŭ en la laboratorioj, okazas ankaŭ en la homa organismo.*

Georgo Agricola verkis 17 voluman enciklopedion pri la konoj de metalurgio de sia epoko. Li mortis en la jaro 1551. Li estas la unua granda metalurgo. Li kaptis la gasojn, kiuj liberigas ĉe la fandado de la mineralo kaj anstataŭ lasi ilin libere kaj venenigi la atmosferon de la laboristaj familioj, li kondensis ilin kaj fabrikis en ili sulfuron. Li perfektigis la procedojn, kiuj servas al la fandado de mineraloj, kiuj enhavas kupron, bismuton, antimonon, oron kaj arĝenton. Li ankaŭ ellaboris praktikajn metodojn por la ekspluatado de salaj, feraj, nitraj, k. a. minejoj. Ĝis la eltrovo de la vapormaŝino (komenco de la XIV.^a jarcento) liaj metodoj estis ĉie aplikataj, ne nur por la minejoj kaj por la metalurgio, sed ankaŭ por la racia agrikulturo.

En la XVIII.^a jarcento la medicino definitive disiĝas de la kemio. La kemiistoj rimarkis, ke la kemio havas aliajn celojn ol la kunmetadon de medikamentoj kaj la kuracistoj konvinkigis, ke oni povas uzi aliajn ol kemiajn metodojn por la kuracado. Tiu ĉi jarcento estas laŭta de grandaj sciencaj diskutoj. La ĉefa temo de tiuj ĉi diskutoj estis la tielnomata *teorio de la flogistono*. Multaj el la tiamaj profesoroj de kemio kredis, ke la flogistono estas tiu mistera gaso, kiu liberigas el la korpoj okaze de la brulo, dum la cindro postrestas. Diskutante pri tiu ĉi problemo de la brulo, kelkaj reprezentantoj de tiu ĉi teorio inventis novajn aferojn. Tiel la angla kemiisto Cavendish malkovris la hidrogenon. Jen estas bona ekzemplo, kiu pravas, ke eĉ la eraraj doktrinoj estas utilaj, se ili elvokas liberan diskutadon. Hodiaŭ ni scias, ke la tuta teorio de la flogistono estas erara. Kaj estis la *plej granda kemiisto de ĉiuj tempoj!* *Lavoisier*, kiu detruis la falsan teorion. Li estas la vera fondinto de la moderna kemio. Li eldiras la unuan fojon la aksiomon, ke la energio estas konstanta: same, kiel oni ne povas krei laboron, *oni ne povas krei aŭ detrui energion*. Ĉiuj fenomenoj nur estas *energiotransformiĝoj*.

En tiu ĉi epoko la eltrovoj pli kaj pli multiĝas. Oni kreas la grandajn porcelanajn manufakturaĵojn de Meissen kaj de Sèvres, oni kreas grandajn uzinojn por la tinkturado de ŝtofoj, k. a.

Post kiam la kemio kaj la medicino faris la unuajn grandajn

progresojn, la *higieno* naskiĝis. En la mezepoko la homoj vivis en nepriskribebla malpurajo. La kanaloj de la Romanoj estis jam detruitaj, neniam akvokondukiloj ekzistis. La pesta akvo de la lignaj kondukiloj—se ekzistis—la kompleta manko de la kanaloj, larĝe kontribuis al la disvastiĝo de teruraj epidemioj. Kiamaniere tiuj epidemioj ĉesis, kiamaniere la homa raso tute ne ekstermiĝis? Ni scias, ke okaze de la pestoj, ĥoleroj, varioloj, kaj aliaj epidemioj, la kadavroj preskaŭ kovris la stratojn. Hodiaŭ ni scias, kial la epidemioj tamen ĉesis, kaj mi ĝin diros: samkiel la bakterioj de la malsanoj propagiĝas per la akvo, kraĉaĵoj, manpremo, ktp. ekzistas en la homa sango malgrandaj materiaĵoj, kiujn la plej moderna *bakteriologio* nomas *bakteriofagoj*, bakterio-manĝantoj. Interesa propreco de tiuj ĉi bakteriofagoj estas, ke ili estas same kontagiaj kiel la bakterioj mem. Kiam epidemio atingas sian maksimumon, alia epidemio de bakteriofagoj disvastiĝas kaj detruas la bakteriojn. Ĝis la plej nova epoko oni kontentigis atendante la venon de tiuj ĉi bakteriofagoj kaj nur en la lasta tempo oni pripensis aliajn rimedojn kontraŭ la malsanoj kaj la epidemioj. La scienco, kiu konsistas el tiaj konoj, portas la nomon *higieno*.

Pasteur estas la nomo de la genia franca kemiisto kaj kuracisto, kiu ellaboris la teorion de la bakterioj. Li konsideris ilin kiel vivantajn organismojn, li kulturis kaj malsovaĝigis ilin. Sed li estas ĉefe konata por sia genia invento de la vakcino. Li rimarkis, ke la homo havas naturan kontraŭstarpon kontraŭ malsanoj kaj sufiĉas plifortigi tiun ĉi povon por defendi la homon kontraŭ malsonoj. Li atingis tiun ĉi per la vakcino, kiu konsistas el la inokulo de bakterioj en la homan sangan. La bakterio-fagoj kompreneble tuj ekatakas la envenintajn malgrandnombrajn malamikojn kaj post malforta krizo venkas ilin. sed la bakteriofagoj estas preparataj de la sango en granda nombro kaj ili postrestas. Kiam ajn poste bakterioj de la sama malsano invados la korpon, ili atakos kaj venkos ilin. Oni diras science, ke la vakcino donas *imunecon* al la korpo. *Pasteur* vere refondis la medicinon: la modernaj kliniko, hospitaloj kaj sanatorioj estus senefikaj aŭ eĉ danĝeraj sen la seninfektaj metodoj de *Pasteur*.

Moderna scienco estas ankaŭ la *urbanismo*. La higienaj problemoj prenas specialan gravecon en la urboj. La homoj tie estas kunpremitaj en plejparte malhigienaj loĝejoj. La urbanismo unuflanke studas, kiamaniere oni povas plibonigi la urban higienon, aliparte ĝi projektas la estontajn grandajn urbojn. Ni nur signalu tie ĉi la gravecon de du fakoj de la urbanismo: akvokondukiloj kaj kanaloj, forigo kaj utiligo de malpurajoj. Per la principo de la komunikigantaj vazoj oni instalas akvokondukilojn en ĉiuj grandaj urboj. La akvo estas pumpata en la tiel nomatajn akvoturojn, de kie ĝi de si mem

falas en la tubaron kaj suprenkuras al la etaĝoj. Multaj urboj posedas specialajn uzinojn por la utiligo de la malpurajoj kaj la enspezoj de tiuj uzinoj permesas tre regulan kaj higienan forigon de la malpurajoj, je la plej granda publika bono.

Ni vidas do ke kemio, medicino kaj higienio estas sciencoj kaj artoj, kiuj en siaj metodoj kaj en la multspecaj objektoj de siaj studadoj estas multe diversaj, sed kiuj havas ankoraŭ pli multe da komunaj trajtoj. Ne nur inter la diversaj homaj grupoj sed inter la sciencoj kaj teknikoj estas solidareco, kaj ni devas kredi kiel eternan verecon, ke ekzistas pli da komunaj trajtoj inter la homoj kaj inter la homaj produktoj, ol diversecoj!

LA ELEKTRECO.

Kiam ni parolis pri la Egiptanoj, ni diris, ke ili konis jam la atmosferan elektrecon, ke ili jam konstruis fulmoforigilon, kies pinton ili tute same oriziĝis kontraŭ la oksido kiel ni faras. En la Eŭropa kulturo la elektraĵaj fenomenoj ne estis konataj ĝis la greka filozofo *Thales* (640, a. K.) Li mencias la unuan fojon tiun proprecon de la sukceso, ke ĝi altiras malpezajn korpojn, kiam frotita. Tiun ĉi proprecon li nomis *elektrono* kaj de tie venas la nomo elektro. Post *Thales* ni nenion scias pli pri la elektraĵaj konoj. Ŝajne la homoj tute ne plu okupiĝis pri elektraĵaj fenomenoj ĝis la XVI, a jarcento. Tiam *Gilbert*, kortega kuracisto de la angla reĝino Elizabeto, komencis siajn eksperimentojn. *Gilbert* okupiĝis pri la t. n. *statika* elektreco. Li kunfrotis ĉiuspecajn korpojn kaj li konstatis la konatajn fenomenojn de la elektra influo. Post *Gilbert* multaj fizikistoj eksperimentis pri statika elektreco kaj ili serĉis, kiamaniere oni povus fabriki pli grandajn kvantojn da statika elektreco. Pli bone dirite, ili serĉis tute simple pri elektreco, ĉar ili ne sciis ion pri la vera elektro, kiun ni nomas iom pli science elektra fluo, aŭ kurento. *Otto Guericke* urbestro de *Magdeburgo* konstruis la unuan elektran *generatoron*. li fandis sulfuron en vitran globon. Post la solidiĝo de la fandajo, li disrompis la vitran globon, puŝis stangon en la globon, kiu servis kiel rotacia akso. Turnante la globon ĉirkaŭ tiu ĉi akso, li kolektis elektrecon sur la globo per sia manplato. Se li estus forgesinta disrompi la vitran globon, li estus konstruinta multe pli perfektan elektran generatoron.

Cuneus riĉa amato malkovris tute hazarde la elektran *kondensatoron* aŭ la tiel nomitan botelon de *Leyden*. Tiu ĉi kondensatoro estas hodiaŭ uzata en ĉiu senfadena ricevaparato en iom alia formo. Pri ĝi oni lernas en ĉiu fizika kurso.

Sed la vera epokfaranta dato en la historio de la elektreco estas 1700. En tiu jaro *Ludoviko Galvani* jam fama profesoro de la biologio en la Universitato de *Bologna*, inventis la *elektran fluan*. Li

eksperimentis per dissekcado de ranoj; post sia biologia studo li metis la ranaĵn femurojn sur la kuprajn hokojn de sia fenestro. Li observis, ke la tranĉitaj femuroj de la rano faras strangajn movojn sur la hokoj kaj ankaŭ li rimarkis, ke la movoj estas pli rimarkeblaj en pluva ol en sunluma vetero. Volta estis geniulo, li ne penis klarigi la nove spertitan fenomenon per la konoj de sia epoko, sed li eksperimente serĉis kaj trovis la kaŭzojn de la fenomeno. Galvani atribuis tiun ĉi fenomenon al la atmosfera elektreco kaj li deklaris, ke la animalaj muskoloj estas kondukiloj de la elektra kurento tute same kiel metalaj fadenoj. Li do samtempe estas la unua asertanto de la besta elektreco, kiu estas unu el la plej modernaj sciencaj konceptoj. Galvani kredis, ke la kaŭzo de la fenomeno ĉi supre priskribita estas, ke la ranaĵn femuroj funkcias kiel kondensatoroj aŭ Leyden'aj boteloj. Tiu ĉi klarigo ne estis ĝusta kaj la vera klarigo devenas de la profesoro de fiziko en Pisa kies nomo estas same fama: *Volta*. Volta estas konsiderata kiel la fondinto de la *elektrotekniko*.

Volta pruvis, ke la kaŭzo de la movoj de la ranaĵn femuroj estas, ke du metaloj, kupro kaj fero (hoko kaj krado de la fenestro) tuŝas unu la alian. La kurento trapasas la nervojn de la femuro kaj movigas ilin. Volta konstruis la unuan baterion de elektraj piloj, kiu donis konsiderindan kvanton da elektreco.

Descartes, la genia filozofo de la nova epoko kredis ankoraŭ, ke la fulmo kaj la tondro rezultas el la kunpuŝiĝo (kolizio) de nuboj. Aliaj samepokanoj kredis, ke la fulmo-tondro rezultas el la eksplodo de brulgasoj, kiuj troviĝas en la atmosfero. *Well*, angla fizikisto rimarkis la unuan fojon en la jaro 1708, ke ekzistas analogio inter la elektrostatika sparko kaj la atmosfera fulmo. Sed estis *Benjamen Franklin*, fama amerika ŝtatisto kaj scienculo, kiu pruvis, ke efektive temas tie ĉi pri la sama fenomeno. Li ankaŭ konstruis la unuajn fulmoforigilojn, kiuj ĝis nun estas sukcese uzataj. Sur lia tombo oni gravuris la sekvantan enskribon:

«li rabis al la ĉielo la armilon de fulmo-tondro»

Tiŝi estas la nomo de la unua inventisto de maŝino, kiu funkcias per elektro. Lia maŝino ne estis sufiĉe efika. Por tiu celo oni en kondukis la tiel nomitan *dinamomaŝinon*. Ni ne povas tie ĉi doni teknikan instruadon, do ni nur diras, ke la dinamomaŝino kapablas funkciigi tutan aron da *elektromotoroj*. La dinamo estas tiu, kiu produktas la elektran fluon kaj la motoro estas tiu, kiu movigas la laborantan maŝinon. La dinamo povas esti movigata ĉu per vapormaŝino, ĉu per akvoforto. La kurento estas kondukata de la dinamo al la motoro per kondukiloj, kiuj estas kabloj aŭ simplaj kupraj fadenoj. Anstataŭ la komence konata *kontinua fluo* oni enkondukis la tielnomitan *alternan fluon*, kiu ŝanĝas sian direkton multajn fojojn dum la minuto. La avantaĝo de tia fluo estas, ke ĝi disvastiĝas ne en la internaĵo de la kondukilo sed sur la surfaco. Tia-

maniere oni povas konduki *altpotencialan* fluon per tute maldikaj, sekve ekonomiaj kondukaj fadenoj kaj la energio povas esti *transformata* en la uzino mem, kie ĝi estas uzata.

Ni devas nepre kompreni la gravecon de tiu ĉi metodo. Ni imagu karbminejon en la internaĵo de montaro, for de ĉiu komunikilo. Konstruado de fervojo estus tre multekosta entrepreno kaj la prezo de la ekspluatota karbo estus tiel alta, ke oni ne ĝin povus vendi. Eble la ekspluatado de tiel alte kuŝanta minejo eĉ ne estus ebla pro diversaj fizikaj kaŭzoj. Oni do devus lasi la nigrajn diamantojn (karbo) en la internaĵo de la montaro. Kaj nun venas la elektrotekniko, kiu savas por ni tiun ĉi trezoron. Oni povas bruligi la karbon sur la loko mem, en vapormaŝinoj aŭ turbinoj, kiuj turnas potencajn dinamojn. La altpotenciala kurento de tiuj ĉi maŝinoj-generatoroj estas sendata per maldikaj fadenoj, kompreneble bone izolitaj de la homaj manoj, ĉar tuŝo al ĝi mortigas!—al la uzinoj, kie la transformatoroj unue transformas la altan potencialan fluon je malaltpotenciala kaj poste sendas ĝin en la diversajn motorojn, kiuj siavice funkciigas la diversajn labormaŝinojn de la uzino. *Nia tuta industrio estas hodiaŭ organizita tiamaniere.*

Ni nur devas mencii ankoraŭ kelkajn tre interesajn praktikajn aplikojn de la elektro. El ĉiuj aplikoj la plej interesaj estas tiuj por la telegrafado kaj telefonado sen kaj per fadenoj. Por la telegrafado sen fadenoj oni aplikas metalfadenon, kies unua parto finiĝas en la senda kaj kies dua parto alvenas en la ricevaparatoj. La senda aparato konsistas en la t. n. *Morse-kontakto*, per kies helpo ni sendas longajn kaj mallongajn kurentojn en la kondukilon, kiujn la ricevaparato enregistras kiel streketojn kaj punktojn. La Morse alfabeto estas kunmetita el kombinaĵoj de tiaj streketoj kaj punktoj. La telefono konsistas el du partoj: la telefono mem kaj la mikrofono aŭ aŭskultilo. Tie ĉi temas pri flekseblaj membranoj, kies funkciadon ni facile komprenas en la fiziko. Interesa apliko de la telefono estis antaŭ ne longe la dissendado de muziko kaj konferencoj al specialaj abonantoj. Sed tiuj ĉi entreprenoj devas cedi la lokon en la lasta tempo al la *Radio*. La *radio* estas praktika apliko por la publiko de la senfadena telefonado, kiu estas bazita sur la dissendado kaj ricevado de elektraj ondoj tra la etero (spaco). Ni povas kapti la ondojn dissendatajn de la diversaj *radiostacioj* per anteno kaj per ricevaparatoj, kiuj—laŭ sia perfekteco kapablas akcepti ondojn venintajn de pli malpli granda distanco. Ŝajnas, ke tiu ĉi nova tekniko estas nur en sia unua fazo kaj ke ĝi multe evoluos en la estontaj jaroj. Efektive ĝi estas mirinda eltrovo. Dank' al la *Radiofonio* la plej modesta familio provas ĝui la artan muzikon venantan el la ĉefurba opero, la plej malproksime loĝanta studemulo povas aŭskulti la voĉon de la plej bonaj profesoroj. Sed ankoraŭ pli grava kaj pli serioza estas la aplikoj de la senfadenaj telefonado kaj tele-

grafado en la ĝenerala trafiko. Efektive, la jam ekzistantaj telefonaj kaj telegrafaj kabloj ne estis sufiĉaj. Hodiaŭ ĉiuj kursoj de ĉiuj gravaj borsoj de la mondo estas transmetataj per senfadena telegrafado kaj la moderna ekonomia vivo estus neebla sen tiuj ĉi rapidaj kaj ekzaktaj sciigoj. Ankaŭ la komunikiĝo de la ŝipoj kun la tero kaj kun aliaj ŝipoj estas efektivigata per senfadenaj telegrafoj: ili ebligas ekzemple la redaktadon de gazeto, aperaranta sur transoceana ŝipo kaj enhavanta la plej lastajn novaĵojn de la kvin kontinentoj, tiel same, kiel iu ajn el la grandaj ĵurnaloj de la tero.

La aplikoj de la elektreco ne nur estas rimarkindaj sur teknika kampo. La diversaj fakoj de la scienco uzas la elektrecon kaj novaj sciencofakoj naskiĝis dank' al la elektreco. Ni jam memoris pri la *elektroterapeutike* kiu kuracas kaj ekzamenas la pacientojn per elektraj kurentoj. *Roentgen* inventis la radiojn nomitajn X, aŭ pli vulgare Roentgen-Radioj, per kies helpo oni povas travidi la homan korpon kaj fotografi la internajn de la korpo. Sed oni ne nur povas konstati la malsanon per la radioj X sed oni ankaŭ povas kuraci ĝin per la samaj radioj. Sed la mirindaj radioj, kiuj bone aplikataj kuracas, malbone aplikataj mortigas. Tiel multaj kuracistoj, kiuj savis la vivojn de siaj pacientoj per tiuj ĉi radioj, mortigis sin mem per ili. Tiuj estas la veraj viktimoj de la scienco, *herooj, pli grandaj ol reĝoj kaj generaloj*. Iliaj nomoj ankaŭ pli longe vivos en la memoro de la homoj... La scienco hodiaŭ defendas la eksperimentantojn per taŭgaj rimedoj kontraŭ la danĝeraj radioj kaj saĝnas ke la longa serio de la viktimoj de la scienco baldaŭ tute finiĝos.

Laŭ la kredo de niaj scienculoj, la lasta elemento de ĉiuj korpoj estas la elektrono. Oni ĉion klarigas verdire per la elektro. La perspektivoj de la elektra scienco estas senfinaj: ni ne povas antaŭvidi, kiajn rezultatojn la estontaj jaroj alportos. Estas tre facile eble, ke ĉiuj sonĝoj de la iamaj alkemistoj baldaŭ realiĝos pere de la natursciencoj kaj per la tekniko, kiuj marŝas brako ĉe brako, en harmonia konstrua laboro, por la bono de la homaro.

Karaj Infanoj! Niaj lecionoj pri la humanista historio finiĝis: mi nur diris al vi la minimumon. En aliaj fakoj vi lernos ankoraŭ certe pri la samaj aferoj, kaj tiam tio, kio nun ŝajnas al vi eble ne tute klara, fariĝos tre facile komprenebla. Se vi volas vere profiti el mia instruado, vi devas konservi viajn kajerojn, de tempo al tempo rigardi ilin kaj ĉefe vi devas de nun memstare daŭrigi la laboron, se tio interesas vin. Vi devas en viaj liberaj horoj legi pri la historio de la civilizacio kaj kulturo kaj vi tiamaniere povas kompletigi viajn notojn kaj desegnojn. Sed vi neniam devas forgesi, ke ne sufiĉas koni la historion, oni devas ĉefe ekkoni la nunan staton de la scio: kaj por tio vi ja havas la plej bonan okazon dum vi estas studentaj en la lernejo.

JOZEFO MAJOR.

Premiita en la XIII^a Internaciaj Floraj Ludoj.

XIV.aj Internaciaj Ludoj

NOVAJ PREMIOJ:

XII.—Premio de Esperantista Grupo «Nova Stelo» el Barcelono: 50 ptoj. temo: laŭvola.

XIII.—Premio de S-ro S. Chaler, 50 ptoj. temo: laŭvola.

XIV.—Premio «Esperantista Klubo Palma», 50 ptaĵ. temo: laŭvola.

VERKOJ RICEVITAJ (ĝis la 16 de Majo): TRIA KAJ KOMPLETIGA LISTO.

28—Kong-Fou-Tsen, devizo: Budoj 29—Amo, se estas vera..., devizo: Pasio. 30—Viktimo, devizo: Malamikoj. 31—Mia filineto, devizo: Patrino Amo. 32—Vilaĝa Anatemio, devizo: Anatemio. 33—Godiva, devizo: Coventry. 34—La Reĝo Pentekosta, devizo: Fortuno helpas kuragulon. 35—Rispondi neatendita, devizo: Kion koro sentas, lango prezentas I. 36—Kristo venis, devizo: II. 37—Infana Filosofo, devizo: III. 38—Kristnasko, devizo: IV. 39—En lulilo..., devizo: V. 40—Nek en la sonĝo, devizo: D. E. 41—Sunkso, devizo: Savinien 42—Mi serĉis vin, ho mia fratanimo, devizo: Homaj sortoj. 43—Pio, devizo: Pio. 44—Varmaj manoj, devizo: Varmaj manoj. 45—Surprizo, devizo: Surprizo. 46—Renkontiĝo de Cindrulino, devizo: Cindrulino, 47—Infanregino, devizo: Infanregino. 48—Tradukoj de Aleksandro Sik, devizo: Flamo. 49—Tri Sonetoj, devizo: Antonia. 50—Abundo apud abismo, devizo: Abundo apud abismo. 51—En Maja Tago, devizo: Saluton al vivo I. 52—Kosmeco, devizo: Saluton al vivo II. 53—Al malsamopinianto, devizo: Al bono por amo. 54—Das Ungetüm, devizo: Verkado ne estas tiel facila, kiel laboro argila. 55—Poste Restante, devizo: Oni ekkonas birdon laŭ flugo, kaj verkiston laŭ plumo. 56—Memorinda boatekskurso, devizo: Ne en unu tago ekkresgis Kartago. 57—Du ĉapitroj el Fratoj Kamamazov, devizo: Se kion mi ne scias, mi scius, ĉiuj gesamideanoj min envidus. 58—La lasta horo de Mata-Hari, devizo: Flandremulino. 59—Lilofeo, devizo: Tamen. 60—Fraŭlino Muso, devizo: Bone faru, kaj diri lasu. 61—Orfeo, devizo: Orfeo. 62—Avino, devizo: Ĉiu laŭ sia povo. 63—Aŭtunaj impresoj, devizo: Manjo. 64—Mezepoka Londono, devizo: Sanavan Og. 65—Kanto de Trinkejo, devizo: Ni kantu. 66—Historio kaj efiko de Tabako, devizo: Al saĝulo sufiĉas aludo. 67—La balkona sceno el Romeo kaj Julieta, devizo: Verona. 68—Mia unua radio-parolado, devizo: Cigo. 69—La kreskado de humaneco, devizo: Ni semas kaj semas konstante. 70—La kokido, devizo: Amo prudenta. 71—La leciono de la Historio, devizo: D. Chenem. 72—La Vizio, devizo: Superas humaneco, naciecon! 73—La Fluto, devizo: Pentanto. 74—

La Majstra verko de l'Dio, devizo: Amanta homo. 75—Kie estas feliĉo?, devizo: La granda demando.—76—La uzo kaj la maluzo de la silento, devizo: Silentulo. 77—Rakontoj de esperanta avino, devizo: Ne tentes aut perfice. 78—La pluvelfino, devizo: La pluvelfino. 79—Rubzahl, devizo: Ni estu ĉiuj gefratoj. 80—Malriĉa filo, devizo: Triumfa Amo. 81—La Okcidenta Skismo, devizo: Mi kredas en la Sankta Eklezio. 82—Du amaj «Romancoj», devizo: Alma parens historiae. 83—Rivero, devizo: Niaj vivoj estas fluoj fincelantaj al la maro, kiu estas mort'. 84—Lanfloro, devizo: Senodora. 85—Bona viro kaj lia filo, devizo: Grafo Lukanor. 86—Rezurekcio, devizo: Amo ĉion toleras, ĉion kredas, ĉion esperas, ĉion eltenas. 87—Himno de maltrankvilo, frenezo kaj enuo, devizo: Malsana fantazio. 88—Himno de malamo, devizo: Kio estas pli justa? pesimismo aŭ optimismo. 89—Himno de Fajro, devizo: Brulu fajro, e n niaj koroj brulu eterne. 90—Lamento, devizo: Ne larmojn, sed agojn. 91—Al malamiko, devizo: Ĉu homaron vi kreis perfekte kaj bele?. 92—La duon-mortiginto, devizo: Kiu estas senkulpa?

Noto.—Tiu ĉi estas la lasta listo. Verkoj alvenontaj post la datolimo por la ricevo ne estos konkursataj.

JOAN GILI NORTA, *Sekretario.*

Esperantista Akademio

Jen la rezultato de la Elektoj en la L. K.:

Nombro de la L. K-anoj:	126
Voĉdonis	92
Plimulto	47 voĉoj

Estas elektitaj:

S-roj Muĉnik	89 voĉoj
Sabadell	88 —
Drezen	87 —
Bofill M. Granada	86 —
Ghez	85 —
de Ménil	84 —
Zwach	83 —
Uitterdijk	81 —
Sepúlveda Cuadra	78 —

Je nia granda bedaŭro S-ro Zwach mortis dum la balotado. Lia nomo tamen staros en nia Jarlibro 1928.

AKADEMIAJ DECIDOJ

La Akademio, fidela al la Zamenhofs sistemo por landnomoj kaj forigante ĉian alian solvon, decidis per 15 voĉoj kontraŭ 2 (Febr.

1928), ke la solaj landnomoj, kiujn ĝi povas aprobi estas tiuj *nome* montritaj en la verketo *Pri Landnomoj la sistemo de D-ro Zamenhof*.

Ĝi aliparte opiniis, ke la paragrafo 15 de la Fundamenta Gramatiko ne estas tie ĉi aplikebla, kaj ĝi decidis, ke la rimarko (1) de *Vortaro de la Oficialaj Radikoj* (p. 31) kaj de *Klasika Libro* (p. 119), kiu estis nur komentaria noto de l'Prezidanto, estas nuligota.

Malprave oni riproĉas la Akademion, ke ĝi estas tro konservema, ke ĝi nenion faris.

Tro konservema! sed kial do, se oni deziras esplorojn pri difinitaj lingvaj demandoj, pri ia ŝanĝo en nia Regularo, oni ne uzas lojale la rimedojn montritajn en la paragrafo 15—23 de ĉi tiu Regularo?

Ĝi nenion faris! Ĉu nenio: la longa laboro de la *Korektoj de la eraraj tradukoj en U. V.*, la *Aldonoj*, la *Vortaro de la Oficialaj Radikoj*, la eldonado de *Klasika Libro* en 6 lingvoj (la tradukoj en 4 aliaj lingvoj estas pretaj, nur *mono mankas*); ĉu nenio la grava, multnombra, privata korespondado prilingva de kelkaj Akademianoj, kaj la jaraj Raportoj? Prof. Grosjean-Maupin preparas nun novan *Aldonon* al nia Vortaro!

Trankvile, senbrue ĝi efektive laboras kaj ne meritas la riproĉon pri nelaboremo, ĉar ĝi rifuzas preni sur sin taskon, *kiu ne, nepre ne, estas la ĝia*: plirapidigi la evoluon de la lingvo!

Sen ia ajn kompensajo, sen rekompenco la Akademianoj donacas al Esperanto la tempon, kiun lasas al ili libera, iliaj profesiaj okupoj: pagata estas neniu el ili. Mi ne insistas.

La *Jarlibro 1928* aperos tuj post la elektoj.

Ni trankvile, senŝanceliĝe iru nian rektan vojon: per disciplino, per unueco ni venkos ĉiujn momentajn malfacilaĵojn.

Via tre fidele

TH. CART.

Pri la Movado

FESTO ĈE BARCELONA STELO

Kiel ni jam anoncis en nia lasta numero, la Grupo BARCELONA STELO sukcese festis la XIXⁿ, datrevenon de sia fondiĝo.

La 14.ⁿ de Aprilo ĉe la grupa sidejo, antaŭ multnombra ĉeestantaro, oni prezentis la komedion «Amors Esperantistes» kies aranĝon faris antaŭ kelkaj jaroj nia kunsocietano Gili Norta. Ĝi estis korekte ludata kaj ni sendas niajn gratulojn al samideanoj kaj grupanoj F-ino Coll kaj S-roj Juan kaj Cantò pro ilia sukceso.

Poste oni prezentis alian katalunan komedion, ludinte ĝin la teatra fako de la «Unión Cooperatista Barcelones» kiu honore partoprenis la feston.

Ankaŭ tre bone sukcesis la kantoj de S-ro Badia. Li kantis nian Himnon, Sankstan Luĉion kaj Tannhauser' on ĉiuj en Espe-

ranto, meritinte grandan aplaŭdadon. Li bone interpretis kaj korekte kantis tiajn verkojn.

Samideano Juan legis du poeziaĵojn en korekta formo, malgraŭ li estas nur lernanto de Esperanto de antaŭ tri monatoj.

Fine oni dancis ĝis frumatene kaj la festo plene kontentigis ĉiujn ĉeestintojn.

Ni denove sendas al Barcelona Stelo la esprimojn de nia simpatio, dezirante multajn sukcesojn kaj ke dum multaj aliaj jaroj povu ankoraŭ festi pliajn datrevenojn.

Pri U. E. A.—Ni ricevis flugfolion, kiu ja povus esti nomata preskaŭ, broŝuro, subskribitan de S-ro Delanoue Ĉefdelegito de tiu societo en Francujo kaj de kelkaj membroj kiuj protestas kontraŭ la administrado de U. E. A. kaj la kontrakto de Helsinki. Ni bedaŭras ke la diskuto pri la landnoma afero kondukis al tiu ĉi pli grava disputado kaj volas esperi ke en la Antverpena Kongreso kun bona volo kaj iom da cedo ĉiuflanke oni sukcesos denove esti ordon pri la organiza demando.

ANTVERPENAN KONGRESO.—Jam 420 aliĝoj alvenis por la Universala Kongreso okazonta en Belgujo tiun ĉi jaron; el nia lando estas 9 aliĝoj. La Organiza Komitato zorgas pri la enloĝado de la aliĝintoj kiuj faris mendon antaŭ la 15^a de Julio. Ni rekomendas al niaj kunfederacianoj kiuj intencas veturi al Antverpeno ke ili aliĝu kiel eble plej baldaŭ por faciligi tiel la laboron de la Loka Komitato.

INTERNACIAJ FLORAJ LUDOJ.—La Loka Komitato de nia Kongreso de Vinaroĉ sciigis nin ke ĝi kolektis jam dek kvin premiojn por la Floraj Ludoj, kio estas kontentiga frukto de ĝia laborado. En nia venonta numero ni donos pli da detaloj.

ACADEMIA ENCICLOPEDICA ESPERO.—La 6^an de Majo, matene je la 11^a, okazis en la salono de tiu societo, Str. La Internacional 95, bajos, propaganda kunveno en kiu paroladis S-roj Valdepekas, Alberich, Rocamora kaj Dalmau. La aŭdantaro montriĝis tute favora al Esperanto kaj kontraŭ la ida skismo kiu de post kelka tempo agitadas en Barcelono. Kiel rezultato de la kunveno kurŝo estas malfermita en tiu societo.

RADIO.—La 21^an de Majo S-ro S. Chaler faris paroladon antaŭ la mikrofono de Radio Barcelona pri Vinaroĉ la urbo de nia kataluna kongreso. Rimarkinde estas ke post duonhoron li ricevis gratulan telegramon de liaj amikoj en Vinaroĉ.

NOVA FEDERACIO DE KATALUNAJ ESPERANTISTOJ.—La barcelonaj gazetoj konigis al ni la intencon de la grupo Fajro, t.e. S-ro Rocamora, starigi tiun ĉi federacion kiu kompreneble naskiĝas por plenigi grandan mankon en nia lando. Laŭ la gazetoj jam aliĝis S-roj Gorgues kaj Anglada. Ni ne dubas ke kun tia anaro la nova federacio grave antaŭenpuŝos la movadon.

Respondo al Espero Katolika

En la lasta numero de tiu ĉi gazeto estas publikigita artikolo kun la pseŭdonimo Kata Luno kiu riproĉas nian organon, Kat. Esperantisto kaj persone nian Direktoron pro rompo de neŭtraleco koncerne religiajn dogmojn.

Ni devas unue diri ke neniam oni legis en nia gazeto redakcian tendencan artikolon kaj ke la direktoro, kiu necese ne devas opinii same kiel liaj kunlaborantoj, povas nur respondi pri tio kion li mem persone redaktis.

Koncerne la publikigon de la «Skizo de Humanista Historio» de S-ro Major kies lastajn ĉapitrojn ni donas hodiaŭ, ni tre volonte volus scii en kiu loko ili kontraŭdiras la katolikan dogmon. Ja S-ro Kata Luno mem rekonos ke li estas tro antaŭvidema kiam li skribas en ESPERO KATOLIKA ke ne pro la publikigita parto, kiu nenion enhavas riproĉinda, sed pro la publikigota parto mi protestas». Kio donas al li rajton antaŭscii la enhavon de ankoraŭ publikigitaj ĉapitroj kaj pri afero ankoraŭ nelegata antaŭmeti opinionon? Se S-ro Major apartenas al Oomoto tio estas persona afero lia kiu neniel povis nek devis influi sur la publikigo de tiu ĉi cetera bonega verko.

Pri la publikigo de la verkoj premiitaj en la Floraj Ludoj, ni devas diri, ke nia deziro estus vidi ĉiujn verkojn kune publikigitajn en unu volumo, sed ĉar tio estas per la nuna momento neebla, necese estas fari elekton inter ili kaj oni facile komprenos ke la literatura valoro estis ĉiam la faktoro kiu decidigis la elekton, krom en tiuj okazoj en kiuj bedaŭrinde la amplekso de la verkoj, la manko de maŝinskribado kaj la malgrandeco de la paĝoj de KAT. ESPERANTISTO malpermesis la publikigon.

Koncerne la tradukon de verko de kondamnita aŭtoro, kiun, laŭ viaj vortoj S-ro Kata Luno, S-ro Solà profitis la okazon esti la Direktoro de K. E. por publikigi sur la paĝoj de tiu gazeto, ni devas diri ĉar ŝajne S-ro Kata Luno ne kuraĝis ke la aŭtoro estas ne alia ol la famekonata moderna pensulo Maurice Maeterlinck.

Pri moraleco aŭ malmoraleco de iu publikigita poezio oni povus longe diskuti sed ne ŝajnas al ni tiu la ĝusta loko por tio. Private ni tre volonte tion farus.

S-ro Kata Luno sendube legis kelkfoje la gazetojn aŭ broŝurojn sennaciulajn kaj sendube ankaŭ miris pri la atakoj de sennaciuloj kontraŭ la neŭtrala movado esperantista. Se tion li faris li ne kolekos kiam ni diras al li ke en lia artikolo kaj lia sinteno kontraŭ ni oni trovas strangan similecon al la konduto de tiuj sinjoroj.

LA REDAKCIO.

El Comité Directiu de la K. E. F. ha rebut el següent comunicat:

GOBIERNO CIVIL DE LA PROVINCIA DE BARCELONA

Secretaria General.

Número 4.094

Teniendo en cuenta que la redacción de los estatutos de esa Federación pueden dar lugar a confusiones que conviene prevenir, me dirijo a V. para significarle deberán agregar un artículo en el que se haga constar que, para cuanto se refiera a las relaciones internacionales establecerán relaciones de solidaridad con las demás asociaciones con la misma finalidad establecidas en el resto de España, o sea, que conste desmentido de una manera categórica que a la sombra de una entidad al parecer cultural se efectúan trabajos para que cunda el desafecto y desunión entre regiones que son hermanas.

Sírvase acusarme recibo de la presente comunicación a la que dará cumplimiento en términos de quinto día.

Dios guarde a V. muchos años.

Barcelona 1 de Junio de 1928.

J. Milans del Bosch.

Formando por lo tanto parte integral de la Asociación Esperantista de España y dejando de llamarse Catalana.

Sr. Presidente de la Federación Catalana Esperantista.

Jen la traduko en Esperanto de la ĉi supra komunikajo:

PROVINCESTRO DE LA BARCELONA PROVINCO

Generala Sekretario.

Número 4.094

Konsiderante ke la redakto de la regularo de tiu ĉi Federacio povas konduki al eraroj kiujn oni devas antaŭgardi, mi turnas min al Vi por sciigi Vin ke Vi devas aldoni artikolon per kiu oni vidigos ke, pri ĉio koncernanta la internaciajn rilatojn Vi starigos solidarecon kun la ceteraj societoj kiuj kun sama celo funkcias en la cetera Hispanujo, tio estas, ke estos formale malkonfesate ke en la ombro de ŝajne kultura societo oni laboras por la plikreskigo de malamo kaj malkuniĝo inter frataj regionoj.

Bonvolu atesti pri tiu ĉi komunikajo kiu devas esti plenumita en la daŭro de kvin tagoj.

Dio Vin Gardu multajn jarojn. Barcelona la 1^an de Junio 1928^a.

J. Milans del Bosch.

Sekve kun plena aliĝo al la Hispana Esperantista Societo kaj ne plu sin nomante Kataluna.

S-ro Prezidanto de la Kataluna Esperantista Federacio.

Al tŭ ĉi komunikajo nia Prezidanto respondis jene:

El infrascrito Delfin Dalmau Janer, vecino de esta ciudad segŭn cédula personal, clase II^a n.º 17.597, presidente de «Kataluna Esperantista Federacio», tiene el honor de acusar recibo de su atenta comunicaci3n de 1 de Junio corriente, relativa a la actuaci3n de dicha entidad, y se complace en comunicarle que en obediencia a las 3rdenes de V. E. queda tachada la palabra *Kataluna* o *Catalana* de nuestra Federaci3n Esperantista, y que en la pr3xima reuni3n de sus asociados anunciada y organizada en Vinaroz —fuera de Cataluńa, como otras veces en Palma de Mallorca y S3ller— se someter3 a estudio la forma de reglamentar las dem3s indicaciones de V. E.

En todo caso, el hecho de que nuestra Federaci3n sea de objetivo exclusivamente esperantista, como lo prueba la adhesi3n a ella de esperantistas baleares, valencianos, aragoneses, castellanos, etc. residentes en el territorio que le asignan sus Estatutos, el hecho de que sus Congresos sean organizados y defendidos por concejales y alcaldes gubernativos actuales como ocurri3 en Santa Coloma de Farn3s en 1926, y es el caso del Congreso de hogao en Vinaroz, puede ofrecer garant3a del leal proceder de los componentes de esta Federaci3n y de que no pueden hallar la menor oposici3n cuantas 3rdenes emanen de V. E. dirigidas a la entidad que me cabe el honor de presidir.

Con el debido respeto saluda a V. E. que Dios guarde muchos ańos.

El Prezidente de la Federaci3n Esperantista

Delfi Dalmau.

Noves edicions

(Esperanto).

ZAMENHOF RADIKARO. Wŭster. Amb derivacions, 85 p3gines. Preu, 9 pessetes.

PALACO DE DANGERO. Wagnealls-Paysen. Enquadernat amb tela. Preu, 9 pessetes.

MAŠINFKA ESPERANTO VORTARO PRIELEMENTA. Wŭster. 89 p3gines en rŭstica. Preu, 3 pessetes.

Nota: Cal afegir el 5 per cent dels preus senyalats, per les desp3ses de correu, en cas d'3sser els llibres enviats fora de Barcelona. Cal que l'adreσα sigui ben clara.

Dirigir-se a Ferd. MONTSERRAT, Villarroel, 107, 2.º, 2.ª Barcelona. IBERIA ESPERANTO SERVO.